

کتابنامه

دکتر محمد جواد میمنندی نژاد

کتاب حفاظت محیط زیست در ایران (به زبان انگلیسی) ،
تالیف اسکندر فیروز و ویلیام هنری وامبولد ، تهران ، نخست
وزیری ، سازمان حفاظت محیط زیست ، خرداد ماه ۲۵۳۵ ،
۸۴ صفحه ، پلی کپی

کمتر علاقه مندی می تواند بدون صرف وقت و انرژی و بررسی
نوشته های مختلف به میزان فعالیت های پژوهشی و آموزشی و
خدماتی که سازمان نوپای حفاظت محیط زیست انجام آنها
را بر عهده گرفته است پی ببرد .

به زبان دیگر معرفی فعالیت های سازمان برای فارسی زبانان
مشکلی است ، لکن این امر برای کارشناسان و علاقه مندان غیر
ایرانی مشکلی به مراتب بزرگتر .

هدف سازمان در فراهم کردن این نشریه عبارت است از
آشنا ساختن انگلیسی زبانان با اهداف و عملیات و نتیجه گیری هایی
که سازمان طی مدت کوتاهی که از عمرش می گذرد کرده است .
برای رسیدن به این هدف ، شرح وظایف و ترکیب اعضاء و نحوه
اداره شورای عالی محیط ، بیان وضع اداره سازمان در مرکز و
شهرستانها ، برنامه های کوتاه و درازمدت ، و بالاخره فعالیت های

هماهنگی سازمان را در هفتاد صفحه با زبان شیوا و نثر محکم ارائه داده است و بالاخره پنج ضمیمه شامل مواد زیر نشریه را تکمیل کرده است :

نمودار سازمان اداری (ص ۷۳) نقشه ایران و محل اداره های تابع سازمان در سراسر ایران (ص ۷۴) ، مراکز سازمان حفاظت محیط زیست (ص ۷۵) که از نسخه زیر بررسی حذف شده است) ، مناطق حفاظت شده ایران (ص ۷۶) ، اسم علمی جانوران مشروح در متن (ص ۷۹) ، سازمانهای بین المللی همکاری کننده (ص ۸۱) ، علاوه بر این ضمیمه شماره ۶ به کتابنامه ای در سه صفحه اختصاص یافته که مراجع مورد استفاده را در تهیه این نشریه فهرست وار ذکر کرده است و جمعا " در تهیه این نشریه ۲۴ مرجع منتشر شده بعد از سال ۱۹۷۰ مورد استفاده قرار داده شده است که خود بر اهمیت و بنیه علمی نشریه گواه است .

چون لازم بوده است در یک رساله کلیه فعالیتها و آرمانهای سازمان به طور خلاصه ذکر شود ، علیهذا مستقل از دو نشریه ای که مولف اول این اثر در سالهای ۱۹۷۴ توسط انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی و محیط انسانی و ۱۹۷۶ توسط سازمان حفاظت محیط زیست در همین زمینه ها منتشر کرده برای استفاده همگان ارائه داده شده است .

در مقدمه کتاب موضوع اشتراک فکری دولت ایران با دیگر دولتها در زمینه بحران محیط ، تنوع جغرافیایی سرزمینی به نام ایران - نیمه کوهستانی ، یک سوم بیابان ، سرزمین شرایط متناقص - از ۲۶ متر زیر دریا تا ۵۷۷۴ متر دماوند - از ۲۸ - درجه سانتیگراد تا گرمای ۵۳ درجه سانتیگراد و از ۲۴۰۰ میلی متر بارندگی سالیانه تا صفر میلی متر دارای چهار بخش فیزیوگرافی کوهستان ، فلات مرکزی ، خزر ، خلیج فارس بحث شده است .

مولف این سرزمین را مهد فرهنگی بسیار قدیم که فعلا " در حال صنعتی شدن است معرفی کرده . جمعیتش از ۱۲ میلیون

سریعا " به مرز ۳۴ میلیون رسیده است و انقلاب سفید کنشهای انسان ایرانی را در قبال اصلاحات ارضی ، مبارزه علیه بیسوادی ، نوسازی شهرها ، صنعتی شدن و سه برابر شدن درآمد سالیانه بر عوامل محیط چنان برق آسا افزایش داده است که توده مردم هنوز از آن بیخبر هستند ، در حالی که هم اکنون که ایران در ابتدای راه صنعتی شدن است ، روستاهای بسیاری زیر شن مانده ، آبهای بسیاری آلوده است و مردم بیشماری هوای مسموم تنفس می کنند .

ضمن ارائه تاریخچه تکاملی سازمان ، مؤلف سال ۱۹۵۶ را سال بیداری زیست محیطی ایران ، ۱۹۶۳ را سال ملی شدن جنگل و مرتع ، سال ۱۹۶۶ را سال ملی شدن آب ، ۱۹۶۷ را سال قانون حمایت صید و شکار ، سال ۱۹۷۱ را تولد سازمان و ۱۹۷۴ را سال تصویب قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست و سال ۱۹۷۵ را سال تصویب آئین نامه جلوگیری از آلودگی هوا دانسته است . سپس وظایف و ترکیب شورای عالی محیط ، سازمان اداری و حدود مسئولیت های سازمان ، اداره مرکزی و دفاتر استانی و وضع آموزش و پژوهش به طور خلاصه آمده است و بر روی هم وظایف ۳۸۴۰ نفر کارکنان سازمان که ۲۶۷۵ نفر آنها محیط بان و گارد محیط زیست هستند و بودجه دو میلیارد ریالی سازمان به بحث گذاشته شده است .

وظیفه رئیس و معاونان و حوزه های مدیریت چهار گانه (محیط انسانی - محیط طبیعی - امور اجرایی - امور اداری) نیز بحث شده است و برنامه فعلی سازمان قسمت عمده نشریه را تشکیل می دهد (صفحه ۱۶ تا ۵۶) . در این قسمت اجبارا " برنامه های آموزشی و طرح پردیسان جداگانه شرح داده شده است . در این زمینه از آلودگی هوا که به دلیل سرعت صنعتی شدن کشور روبه افزایش گذاشته است ، نظارت بر میزان آلودگی ، گاز سوز کردن اتومبیل ها و تمامی صنایع مسیر لوله گاز ، آبهای شیرین و شور ، آبهای

داخلی و لگام آلودگی آنها و بوم‌شناسی خاک و سموم دفع آفات و کودها و فضولات و استفاده از پژوهش در زمینه‌های مختلف از جمله اکولوژی مناطق خشک و حفاظت طبیعت و برنامه‌های مفصلی که ایران در حمایت و حفاظت پارک‌های ملی، آثار ملی - طبیعی، مناطق حفاظت شده و پناهگاه‌های حیات وحش و با سرعت و شجاعت از آنها پیگیری کرده است و هویت هر یک از مناطق حفاظت شده را که شامل پارک‌های دریایی و تالاب‌ها و خشکی‌ها می‌شود با معرفی جانورانی که از دست تپاول زمانهای گذشته جان بدر برده‌اند به تفصیل شرح داده است .

امور اجرایی، تدارکات و برنامه‌های وسیع آموزشی و هماهنگی بیست صفحه نشریه را اشغال کرده‌اند .

چون مسائل بوم‌شناسی داخل مرزی نیستند علی‌هذا سازمان به برنامه‌های همکاری بین‌المللی علاقه بسیار نشان داده است و در این نشریه از جایزه بین‌المللی پهلوی و عضویت در سازمانهای بین‌المللی و حفاظت طبیعت و قراردادهایی که با کشورهای دیگر دارد صحبت بمیان آورده است .

نویسندگان این نشریه را با بیان آرزوهای دراز مدت سازمان پایان برده‌اند و نیاز فعلی را به کمبود نیروی انسانی و بودجه در اجرای برنامه‌های مفصل و ضروری سازمان شکافته‌اند و چون در جای دیگری از نشریه صحبت از نیاز به تقویت وجدان و حرمت محیط در پندار و گفتار و کردار ایرانی شده است (صفحه ۲۶) بنابراین بیان کلی نیازها بر طبق آرمان‌هایی که سازمان دارد کامل است .

این نشریه کمبودهایی دارد که لازم است توجه نویسندگان را به آن معطوف داشت . از جمله اگر خواننده‌ای نسبت به کلیه فعالیت‌های متنوع سازمان آگاهی نداشته باشد و بخواهد به موضوع ویژه‌ای رجوع کند باید صفحه‌ها را ورق بزند ، لکن اگر

یک فهرست الفبایی بر آخر آن اضافه می‌شد اشکال مزبور مرتفع می‌گردید .

اشکال دیگری که نشریه حل نمی‌کند و شاید سازمان آنرا حل نکرده است آنکه تشکیلات اداری سازمان گویای آن نیست که برنامه‌ریزی فعالیت‌ها را در کجای سازمان و توسط کدام مقام در چه سطحی و با چه تحلیل‌هایی انجام می‌دهند و نحوه تعیین اولویتها کدام است . برای سازمان و کارکنان صدیقی که آنرا در مدت کوتاهی به این پایه از گسترش و عمق رسانیده‌اند و برای نویسندگان این نشریه آرزوی ادامه توفیق باید در دل داشت که داریم .